

Από ποιον κινδυνεύουν οι καταθέσεις; Ο πληθωρισμός, οι τράπεζες, το «Δήμητρα» και ο Μητσοτάκης

Αναδημοσίευση από το commune.org.gr

του Πάνου Κοσμά

Την ανασφάλεια και τον «τρόμο» του 2015 για τις καταθέσεις επιχείρησε να επαναφέρει και αναγάγει σε ένα από τα κεντρικά μοτίβα της προεκλογικής προπαγάνδας της ΝΔ ο Κυριάκος Μητσοτάκης, με αφορμή το σχέδιο «Δήμητρα» του ΜΕΡΑ25. Ο ισχυρισμός του: Το «Δήμητρα» θα επαναφέρει την αστάθεια στο τραπεζικό σύστημα και επομένως θα κινδυνεύσουν οι καταθέσεις. Οι οποίες, προφανώς, αν εξαιρέσουμε αυτόν τον «κίνδυνο», είναι διασφαλισμένες. Δεν θα ασχοληθούμε εδώ με το σχέδιο «Δήμητρα» και κατά πόσον αντιπροσωπεύει κάποιον κίνδυνο για το τραπεζικό σύστημα.* Θα ασχοληθούμε με αυτό που κανείς δεν συζητεί προεκλογικά: το γεγονός ότι οι καταθέσεις όχι απλώς κινδυνεύουν, αλλά «κουρεύονται», εδώ και τώρα, και μάλιστα σε υψηλό ποσοστό.

Ο μέγας κίνδυνος για τις καταθέσεις βρίσκεται αλλού. Δεν είναι υποθετικός ή μελλοντικός ούτε προεκλογικό εφεύρημα, αλλά «καταπίνει» εδώ και τώρα την πραγματική αξία των καταθέσεων, με ποσοστό απωλειών 16,9% και απώλειες για τις καταθέσεις των νοικοκυριών πάνω από 23 δισ. ευρώ μεταξύ 2021 και 2023! Κι όμως: αντί να είναι στο επίκεντρο της δημόσιας συζήτησης αυτό το ιστορικών διαστάσεων «κούρεμα» της πραγματικής αξίας των καταθέσεων και πώς θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί, ο Μητσοτάκης τολμά να ομιλεί στο σπίτι του κρεμασμένου για σκοινί...

Ο μηχανισμός του «κούρεματος»

Το «κούρεμα» της πραγματικής αξίας των καταθέσεων (μιλώντας για τα λαϊκά νοικοκυριά, της αγοραστικής τους δύναμης, αφού προορίζονται για κατανάλωση κι όχι για επένδυση) ήταν στα μνημονιακά χρόνια εκ των βασικών επιχειρημάτων και ο ύστατος εκβιασμός για την «αναγκαιότητα» της δημοσιονομικής πειθαρχίας και της λιτότητας. Υποτίθεται ότι οι καταθέσεις κινδύνευαν μόνο από την «άφρονα» πολιτική όλων όσοι ήταν αντίθετοι με τα μνημόνια και την πολιτική της λιτότητας.

Άλλαξαν, όμως, οι καιροί, και ενώ στα χρόνια των μνημονίων δεν «κουρεύτηκε» τελικά η ονομαστική αξία τους, στα χρόνια του υψηλού πληθωρισμού «κουρεύεται» η πραγματική τους αξία, δηλαδή η αγοραστική τους δύναμη. Είναι κάτι που γίνεται «σε κοινή θέα», που συντελέστηκε ήδη κατά το μεγαλύτερο μέρος του 2022, χρονιά πολύ υψηλού πληθωρισμού, και καμιά επίσημη αρχή, ελληνική ή ευρωπαϊκή, δεν μιλάει ή κάνει κάτι κάτι γι' αυτό – μια σιωπηλή παραδοχή ότι δεν μπορούν ή και δεν θέλουν να κάνουν τίποτε!

Ο «κουρέας» της αγοραστικής δύναμης των καταθέσεων είναι ο υψηλός πληθωρισμός. Με βάση τα στοιχεία της Κομισιόν, ο ελληνικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα γνωρίσει αύξηση 16,9 ποσοστιαίων μονάδων από το 2021 έως και το 2023, από 101,1 σε 118. (βλέπε σχετικό πίνακα) Με δεδομένο ότι τα επιτόκια καταθέσεων είναι «κολλημένα» πρακτικά σε μηδενικά επίπεδα, η πραγματική απώλεια της αξίας των καταθέσεων είναι κοντά στο 16,9%.

Με τα τραπεζικά επιτόκια για τις καταθέσεις των νοικοκυριών να έχουν «κολλήσει» πρακτικά στο μηδέν (0,03%!), το πραγματικό επιτόκιο (ονομαστικό επιτόκιο καταθέσεων μείον ο πληθωρισμός) διαμορφώνεται σε -16,87%! Αυτό σημαίνει υψηλές πραγματικές απώλειες, δηλαδή απώλειες στην αγοραστική δύναμη των καταθέσεων, που για τις καταθέσεις των νοικοκυριών ξεπερνούν τα 23 δισ. ευρώ!

Είναι σημαντικό να διευκρινίσουμε ότι η απώλεια αυτή δεν

είναι λογιστική, αλλά πραγματική. Για τις λαϊκές καταθέσεις ειδικότερα, οι οποίες αποτελούν κάλυψη, στήριγμα και «εγγύηση» της λαϊκής κατανάλωσης, το να μειωθεί η ονομαστική τους αξία κατά $\chi\%$ ή να μειωθεί η αγοραστική τους δύναμη στο ίδιο ποσοστό, έχει την ίδια ακριβώς πρακτική αξία. Η απώλεια είναι τόσο πραγματική όσο η μείωση της αγοραστικής δύναμης του μισθού, δηλαδή του πραγματικού εισοδήματος των εργαζόμενων, εξαιτίας του πληθωρισμού. Τόσο πραγματική όσο η μεγάλη αύξηση του ΑΕΠ ή η μεγάλη μείωση του χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ -για τα οποία θριαμβολογούν ο πρωθυπουργός και τα κυβερνητικά στελέχη- λόγω υψηλού πληθωρισμού. Η απώλεια αυτή δεν είναι επίσης πρόσκαιρη: Η μείωση του πληθωρισμού δεν σημαίνει επιστροφή των τιμών στα προ της πληθωριστικής έκρηξης επίπεδα, αλλά μείωση του ρυθμού περαιτέρω αύξησής τους. Επομένως, δεν σημαίνει αποκατάσταση της αγοραστικής δύναμης των καταθέσεων.

Αυτές οι απώλειες αφορούν μόνο τις καταθέσεις των νοικοκυριών. Για το σύνολο των καταθέσεων και ρέπος (νοικοκυριών και ΙΜΚΕ, Γενικής Κυβέρνησης, επιχειρήσεων και κατοίκων εξωτερικού), που ανέρχονται σε 221,534 δισ. ευρώ, οι απώλειες ξεπερνούν τα 37 δισ. ευρώ.

Το γράφημα είναι από την ΕφΣυν, όπου δημοσιεύτηκε μια πολύ πιο σύντομη και «δημοσιογραφική» εκδοχή του κειμένου.

Τραπεζικά δάνεια (μέσο σταθμισμένο επιτόκιο)

	4/2022	2/2023
ΣΥΝΟΛΟ	4,82	5,74
ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΑ	2,83	3,78

Πληθωρισμός και επιτόκια καταθέσεων

ΕΤΟΣ	2021	2022	2023
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ*	101,1	111,3	118
ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ**	0,03	0,03	0,03

*Consumer price index, 2015=100 **Καταθέσεις 1 ημέρας
ΠΗΓΗ: Μακροοικονομική βάση δεδομένων της Κομισιόν

Καταθέσεις ανά κατηγορία

(Φεβρουάριος 2023, εκατ. ευρώ)

ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	8.499
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	43.075
ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΚΑΙ ΙΜΚΙ	139.723
ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ/ΙΜΚΙ 1 ΗΜΕΡΑΣ	112.647

Επιτόκια καταθέσεων (νοικοκυριά)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	12/2021	12/2022	2/2023
1 ΗΜΕΡΑΣ	0,03	0,03	0,03
ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΚΑ*	0,09	0,22	0,68

*Έως 2 έτη

Τραπεζικά δάνεια (μέσο σταθμισμένο επιτόκιο)

	4/2022	2/2023
ΣΥΝΟΛΟ	4,82	5,74
ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΑ	2,83	3,78

Γιατί κανείς δεν μιλάει γι' αυτό;

Όσον αφορά το ζήτημα της μείωσης του πραγματικού εργατικού εισοδήματος εξαιτίας του υψηλού πληθωρισμού, έχει γίνει πολλή συζήτηση – δεν μπορούσε να γίνει αλλιώς. Εκεί, είχαμε τις διάφορες one off επιδοτήσεις (pass) και τις αυξήσεις στον κατώτατο μισθό (που όμως έφτασαν να καλύψουν, μόλις με την τελευταία αύξηση, τη μείωση του κατώτατου μισθού από το 2012). Ο ΣΥΡΙΖΑ και η Αριστερά επανέφεραν το αίτημα της ΑΤΑ (Αυτόματη Τιμαριθμική Αναπροσαρμογή του μισθού στο ύψος του πληθωρισμού), με διαφορετικές εκδοχές και πλαισίωση του αιτήματος.

Γιατί λοιπόν η αντιπολίτευση, ιδιαίτερα μάλιστα η Αριστερά, δεν απαντάει στην απόπειρα του Μητσοτάκη να επαναφέρει προπαγανδιστικά τον «τρόμο» για τις καταθέσεις, λέγοντάς του ότι οι καταθέσεις (η αγοραστική τους δύναμη) «κουρεύονται» εδώ και τώρα από τον συνδυασμό υψηλού πληθωρισμού και πρακτικά μηδενικών τραπεζικών επιτοκίων καταθέσεων, και αυτός παρακολουθεί... ατάραχος ή ανήμπορος; Γιατί δεν αντιτείνουν στα προπαγανδιστικά του τεχνάσματα ότι ενώ οι καταθέσεις η ονομαστική αξία των καταθέσεων δεν «κουρεύτηκε» επί μνημονίων ούτε επί κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ, «κουρεύεται» επί δικής του κυβέρνησης η αγοραστική τους δύναμη, δηλαδή η πραγματική τους αξία; Γιατί δεν τον ρωτούν πώς τολμάει να μιλάει για σκοινί στο σπίτι του κρεμασμένου; Γιατί δεν περνούν στην αντεπίθεση διαμορφώνοντας και προβάλλοντας αιτήματα για το πώς πρέπει να καλυφθούν οι απώλειες στις καταθέσεις των λαϊκών νοικοκυριών; Γιατί δεν κάνουν τίποτε απ' όλα αυτά ενώ στο ζήτημα των καταθέσεων δεν υπήρξε καμία αντιστάθμιση των απωλειών – σε αντίθεση με το ζήτημα της μείωσης του πραγματικού εισοδήματος, όπου υπήρξε κάποια, ανεπαρκέστατη έστω, αντιστάθμιση;

Είναι πραγματικά εντυπωσιακό, αλλά όχι ανεξήγητο:

Η ΝΔ έχει προφανείς λόγους να μην μιλάει. Η προεκλογική της προσποίηση -βεβαίως σε απόσταση ασφαλείας από τη hot προεκλογική περίοδο- ότι πιέζει τις τράπεζες να αυξήσουν τα επιτόκια καταθέσεων ουδέν απέδωσε: Οι τράπεζες, κι όχι επειδή πείστηκαν από την κυβέρνηση αλλά για να μη χάσουν καταθέσεις, αύξησαν μόνο τα επιτόκια των προθεσμιακών καταθέσεων και μάλιστα για τα υψηλά βαλάντια. Και πάλι όμως σε επίπεδα κάτω από τη μονάδα, που σημαίνει ότι η αντιστάθμιση των απωλειών είναι ελάχιστη. Επιτόκια προθεσμιακών καταθέσεων πάνω από 1% και μέχρι 2% δίνονται μόνο βάσει ειδικών συμφωνιών σε κατόχους πολύ υψηλών ποσών.

Οι τράπεζες, που προσποιούνται πως «κάνουν ό,τι μπορούν», αυτό που πραγματικά κάνουν, είναι να αυξάνουν περισσότερο τα

επιτόκια στα νέα δάνεια που χορηγούν ενώ αυξάνονται και τα επιτόκια στα χορηγηθέντα δάνεια με κυμαινόμενο επιτόκιο, αυξάνοντας προς όφελός τους το επιτοκιακό περιθώριο ανάμεσα σε επιτόκια καταθέσεων και χορηγήσεων.

Το πραγματικό ερώτημα όμως είναι: μπορεί να υπάρξει αντιστάθμιση των απωλειών με όπλο την αύξηση των επιτοκίων καταθέσεων; Και η απάντηση είναι σαφής και αδιαμφισβήτητη: Όχι χωρίς να προκύψει νομισματικό χάος!

Ο λόγος είναι απλός: Τα τραπεζικά επιτόκια «παρακολουθούν» αναγκαστικά τα επιτόκια με τα οποία δανείζουν τις εμπορικές τράπεζες οι κεντρικές τράπεζες. Στην ιστορικά προηγούμενη φάση υψηλού πληθωρισμού, στη δεκαετία του '80, η αμερικανική ομοσπονδιακή κεντρική τράπεζα (FED) έφτασε τα επιτόκια του δολαρίου στο ύψος του πληθωρισμού, ως το 14%! Σε κείνες τις συνθήκες, τα επιτόκια των καταθέσεων ήταν χαμηλότερα αλλά όχι σε μεγάλη απόσταση από το ύψος του πληθωρισμού. Στην τωρινή φάση υψηλού πληθωρισμού, οι κεντρικές τράπεζες δεν μπορούν να αυξήσουν τα βασικά επιτόκια ως το ύψος του πληθωρισμού και έτσι να αντισταθμίσουν τις υψηλές απώλειες της αγοραστικής δύναμης των καταθέσεων. Το 2022 ο πληθωρισμός στην Ευρώπη ξεπέρασε για κάποιους μήνες και το 12%, αλλά το βασικό επιτόκιο του ευρώ αυξήθηκε μόλις πρόσφατα σε 3,75%. Ο βασικός λόγος, που συνιστά θεμελιώδη διαφορά σε σχέση με τη δεκαετία του '80, είναι ότι σήμερα έχουμε πρωτοφανή υπερχρέωση: των κρατών, των επιχειρήσεων, των νοικοκυριών – εξαιτίας των νομισματικών μέσων που υιοθετήθηκαν από τις κεντρικές τράπεζες για την αντιμετώπιση της κρίσης στα χρόνια μετά το 2008 (μηδενικά ή και αρνητικά επιτόκια και προγράμματα «ποσοτικής χαλάρωσης»).

Έτσι, τα βασικά επιτόκια δεν μπορούν να αυξηθούν τόσο ώστε να προσεγγίσουν το ύψος του πληθωρισμού, διότι το κόστος της εξυπηρέτησης του χρέους κρατών, επιχειρήσεων και νοικοκυριών θα αυξηθεί σε επίπεδα που θα προκαλέσουν μια τρομερή κρίση χρέους η οποία, μεταξύ άλλων, θα απειλήσει με κατάρρευση το

τραπεζικό σύστημα. Αυτό υποχρεώνει τις τράπεζες να κρατούν τα επιτόκια δανεισμού κοντά στο βασικό επιτόκιο που καθορίζουν οι κεντρικές τράπεζες. Έτσι όμως, είναι υποχρεωτικό, για να μην καταρρεύσουν οι ίδιες οι τράπεζες λόγω συμπίεσης του περιθωρίου κέρδους, τα επιτόκια καταθέσεων να μένουν κολλημένα πρακτικά περί το 0%.

Το πόσο ψηλά θα πάνε τα επιτόκια δεν το αποφασίζουν οι εμπορικές τράπεζες, αλλά οι κεντρικές τράπεζες. Οι οποίες, λόγω της γενικής υπερχρέωσης, δεν μπορούν να προχωρήσουν σε μια οιονεί «τιμαριθμική αναπροσαρμογή» των επιτοκίων ώστε να αποφευχθεί η απώλεια της πραγματικής αξίας (αγοραστικής δύναμης) των καταθέσεων. Έτσι, με νομισματικά μέσα είναι ανίκανοι να κάνουν οτιδήποτε για να αποτρέψουν το «κούρεμα» της αγοραστικής δύναμης των καταθέσεων!

Οι καταθέσεις, οι τράπεζες, το bail-in

Το γεγονός ότι δεν μπορεί να γίνει τίποτε (για την ακρίβεια: είναι απαγορευμένο διά ροπάλου από τις κεντρικές τράπεζες) με νομισματικά μέσα για να αντιμετωπιστούν οι υψηλές απώλειες της πραγματικής αξίας των καταθέσεων, δεν σημαίνει βέβαια ότι δεν υπάρχουν άλλες, μη νομισματικές λύσεις. Όμως αυτές δεν μπορούν να αναζητηθούν ούτε στα συστήματα εγγύησης των καταθέσεων που έχουν θεσμίσει οι οικονομικές και νομισματικές αρχές. Αυτά είναι «κλειδωμένα» θεσμικά ώστε να ενεργοποιηθούν μόνο όταν κινδυνεύσει η ονομαστική αξία των καταθέσεων. Πρόσφατα, η Κομισιόν διευκρίνισε ότι σε περίπτωση που οι καταθέσεις κινδυνεύσουν εξαιτίας κατάρρευσης κάποιας τράπεζας, πρώτα θα ενεργοποιηθεί η διαδικασία του bail-in στην εκκαθάριση της τράπεζας, ύστερα θα συμβάλει το εθνικό σύστημα εγγύησης των καταθέσεων και ύστερα το ευρωπαϊκό σύστημα εγγύησης των καταθέσεων. Υπενθυμίζεται ότι τόσο το εθνικό όσο και το ευρωπαϊκό σύστημα εγγύησης των καταθέσεων, εγγυώνται καταθέσεις μέχρι του ύψους των 100.000 ευρώ ανά καταθέτη και τράπεζα. Ένα σχέδιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για σταδιακή μετάβαση σε ένα ευρωπαϊκό σύστημα εγγύησης του συνόλου των

καταθέσεων «κόλλησε» ύστερα από γερμανικό βέτο και, παρά το ξέσπασμα της πρόσφατης τραπεζικής κρίσης, δεν διαφαίνεται προοπτική να ξεκολλήσει.

Η διαδικασία του bail-in στην εκκαθάριση της τράπεζας προβλέπει ότι πρώτα θα «πληρώσουν» (με την εκποίηση των περιουσιακών τους στοιχείων) οι μέτοχοι, ύστερα οι κάτοχοι διαφόρων κατηγοριών ομολόγων που έχει εκδώσει η τράπεζα και στο τέλος οι κάτοχοι καταθετικών λογαριασμών άνω των 100.000 ευρώ (ανασφάλιστες καταθέσεις).

Τούτων δοθέντων, στα ερωτήματα α) γιατί δεν καλύπτεται η απώλεια καταθέσεων λόγω υψηλού πληθωρισμού από το υπάρχον σύστημα εγγύησης των καταθέσεων έως 100.000 ευρώ, β) γιατί οι κυβερνήσεις κόπτονται για την ασφάλεια των καταθέσεων αλλά όχι όταν πρόκειται για το «κούρεμα» της αγοραστικής τους δύναμης λόγω υψηλού πληθωρισμού, γ) γιατί η Γερμανία επιμένει στο βέτο και αποτρέπει την εγκαθίδρυση ευρωπαϊκού συστήματος πλήρους εγγύησης των καταθέσεων, οι απαντήσεις έχουν συνοπτικά ως εξής:

Για τις κεντρικές τράπεζες και τις κυβερνήσεις, το ενδιαφέρον για την ασφάλεια των καταθέσεων είναι ειλικρινές, αλλά μόνο επειδή αυτές συνδέονται με την... ασφάλεια των (εμπορικών) τραπεζών και άρα του χρηματοπιστωτικού συστήματος συνολικά. Τους ενδιαφέρουν οι καταθέσεις γιατί αν δημιουργηθεί ανασφάλεια και έχουμε μαζική απόσυρση καταθέσεων, οι τράπεζες θα καταρρεύσουν, οπότε, πέραν όλων των άλλων συνεπειών, χρήμα που θα μπορούσε να επενδυθεί ή να καταναλωθεί, θα απαξιωθεί ή θα χαθεί κατά τη διαδικασία «διάσωσης» των τραπεζών. Κανένα ενδιαφέρον για καθατούς τους καταθέτες γενικά και βεβαίως απολύτως κανένα για τις λαϊκές αποταμιεύσεις.

Επειδή λοιπόν στο κέντρο του ενδιαφέροντός τους είναι η ασφάλεια των τραπεζών και επειδή οι τράπεζες απέδειξαν και με το παραπάνω πως όταν νιώθουν ασφαλείς κάτω από την εγγύηση των κεντρικών τραπεζών και των κυβερνήσεων γίνονται πολύ κακοί επιχειρηματίες -στο όνομα του βραχυπρόθεσμου κέρδους, των

υψηλών μερισμάτων και των υψηλών μπόνους για τα golden boys και girls- δημιουργώντας μάζες «κόκκινων» δανείων και πυροδοτώντας χρηματοπιστωτικές κρίσεις, οι νομισματικές αρχές θέλουν να αναλάβουν και οι τράπεζες το ρίσκο που τους αναλογεί – ένα αντικίνητρο, ώστε να μη διακινδυνεύουν με ευκολία τον αλόγιστο δανεισμό και τη δημιουργία «κόκκινων» δανείων. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) στην έκθεσή του στο πλαίσιο της εαρινής ετήσιας συνόδου του με την Παγκόσμια Τράπεζα το είπε καθαρά: Σε περίπτωση χρηματοπιστωτικής αστάθειας, οι κεντρικές τράπεζες θα παρεμβαίνουν για να θεραπεύουν προβλήματα ρευστότητας και όχι φερεγγυότητας. Διότι «ένα σημαντικό μέρος του κινδύνου πρέπει να παραμείνει στην αγορά, για να ελαχιστοποιηθεί ο ηθικός κίνδυνος».

Στο σημείο αυτό παίρνει τη θέση του το bail-in: Σε περίπτωση αφερεγγυότητας, δηλαδή σε περίπτωση που μια τράπεζα αποδειχθεί (πολύ) κακή επιχειρηματίας και καταρρεύσει, τότε οι πρώτοι που θα πληρώσουν θα είναι οι επενδυτές στην τράπεζα (στους οποίους περιλαμβάνονται και καταθέτες με λογαριασμούς άνω των 100.000 ευρώ (στις ΗΠΑ 250.000 δολάρια).

Ωστόσο, η πείρα της πρόσφατης τραπεζικής κρίσης σε ΗΠΑ και Ευρώπη απέδειξε πως όταν το τραπεζικό σύστημα κινδυνεύει με συνολικό κλονισμό, τότε οι «αρχές» πάνε περίπατο, και σώζονται άρον-άρον όχι μόνο αφερέγγυες τράπεζες αλλά και hedge funds που είναι συστημικά σημαντικά...

Για να ξαναγυρίσουμε στις καταθέσεις, το γεγονός ότι αυτές «κουρεύονται» από τον πληθωρισμό δεν συνιστά κίνδυνο για τις τράπεζες και ευρύτερα το χρηματοπιστωτικό σύστημα και άρα δεν ενδιαφέρει τις νομισματικές αρχές και τις κυβερνήσεις. Οι απώλειες των λαϊκών νοικοκυριών εξαιτίας της μεγάλης μείωσης της αγοραστικής δύναμης του μισθού και της αγοραστικής δύναμης των λαϊκών αποταμιεύσεων δεν αφορούν τις νομισματικές αρχές. Ακόμη και στον βαθμό που θα τις ενδιέφερε, δεν θα μπορούσαν να κάνουν τίποτε με νομισματικά μέσα χωρίς να διακινδυνεύσουν χρηματοπιστωτικό χάος. Πρόκειται για τις νομισματικές συντεταγμένες «ασφαλείας» του συστήματος.

Και η Αριστερά;

Από ποιον λοιπόν κινδυνεύουν εδώ και τώρα οι καταθέσεις; Η απάντηση είναι: από τον υψηλό πληθωρισμό σε συνδυασμό με τα μηδενικά επιτόκια των καταθέσεων των τραπεζών. Από τι κινδυνεύουν οι καταθέσεις γενικά; Από τις τράπεζες, όταν κάποιες εξ αυτών, αποδεικνύονται αφερέγγυες, καταρρέουν και ενεργοποιείται η διαδικασία εκκαθάρισής τους. Επιπλέον, από τις αφερέγγυες τράπεζες, όταν η κατάρρευσή τους προκαλεί ευρύτερη χρηματοπιστωτική αναταραχή. □Επιστρέφουμε έτσι στην Αριστερά και στα ερωτήματα που θέσαμε παραπάνω; Γιατί δεν κάνει φασαρία για το «κούρεμα» της αγοραστικής δύναμης των καταθέσεων από τον υψηλό πληθωρισμό; Γιατί, με ένα τέτοιο «κούρεμα» να συντελείται εδώ και τώρα, επιτρέπει στον Μητσοτάκη να αναπτύσσει την προπαγάνδα για τον κίνδυνο που αντιπροσωπεύει το «Δήμητρα» για τις καταθέσεις και δεν του λέει πως δεν μιλάνε στο σπίτι του κρεμασμένου για σκοινί; Γιατί, ενώ αποκαλύπτεται σε όλη της τη μεγαλοπρέπεια η συστημική παγίδα και ανικανότητα να εγγυηθούν την πραγματική αξία των καταθέσεων, δεν το αξιοποιεί για να διαφωτίσει και τον κόσμο τι και γιατί συμβαίνει; Γιατί δεν επεξεργάζεται λύσεις για το πώς θα αποκατασταθούν οι μεγάλες απώλειες στην αγοραστική δύναμη των καταθέσεων; Γιατί δεν συζητεί το όλο ζήτημα από τη σκοπιά των λαϊκών αποταμιεύσεων κι όχι των καταθέσεων γενικώς ή, ακόμη χειρότερα, της «σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος»; Γιατί δεν χρησιμοποιεί το γεγονός του «κουρέματος» της αγοραστικής δύναμης των λαϊκών αποταμιεύσεων για να εντείνει την πίεση για ουσιαστική αύξηση του κατώτατου μισθού και ΑΤΑ;

Πριν αποπειραθούμε μια απάντηση, δύο ακόμη παρατηρήσεις:

Μεταξύ άλλων, οι καταθέτες με υπόλοιπα έως 100.000 ευρώ είναι κυρίως οι πολύ μικρού, μικρού και μικρομεσαίου εισοδήματος. Το πρόβλημά τους όχι μόνο δεν είναι συστημικό για να ενδιαφέρει κυβερνήσεις και νομισματικές αρχές, αλλά είναι και ταξικό από την ανάποδη. Αφορά κυρίως εργαζόμενα στρώματα (και μικρές επιχειρήσεις), που μάλιστα δεν έχουν καν την πολυτέλεια να

αλλάξουν τις καταθέσεις τους σε προθεσμιακές διεκδικώντας ένα λίγο καλύτερο επιτόκιο, γιατί έχουν ανάγκη άμεσα τα χρήματά τους και δεν μπορούν να τα κλειδώσουν σε προθεσμιακή κατάθεση.

Όσα ειπώθηκαν παραπάνω, αποδεικνύουν γιατί μια νεοκεϊνσιανή κριτική της πολιτικής επιτοκίων των κεντρικών τραπεζών (ότι πρέπει να είναι πιο συντηρητικές στους ρυθμούς αύξησης των επιτοκίων ή και να τη σταματήσουν για να αποφευχθεί η ύφεση και μια νέα χρηματοπιστωτική κρίση) συνιστά ενδοσυστημική διαφωνία κι όχι αντισυστημική κριτική. Στο όνομα αποφυγής της ύφεσης και μιας νέας χρηματοπιστωτικής κρίσης, προτείνει την άρση των αντιπληθωριστικών νομισματικών μέσων. «Προτιμά» τον κίνδυνο του πληθωρισμού, ακόμη κι αν σαρώνει το εργατικό εισόδημα. Αν συνοδευόταν από προτάσεις όπως αυξήσεις μισθών και, κυρίως, ΑΤΑ, θα αποκτούσε χαρακτηριστικά αριστερής-ρεφορμιστικής κριτικής. Χωρίς αυτά όμως είναι μια άλλη εκδοχή συστημικής πολιτικής.

Το «γιατί», λοιπόν, μένει μετέωρο και ζητεί απάντηση. Και δυστυχώς, η απάντηση μόνο θλίψη προκαλεί. Αν εξαιρέσουμε την περίπτωση έλλειψης εξοικείωσης και κατανόησης της σημασίας και των συνεπειών νομισματικών ζητημάτων όπως ο πληθωρισμός, τα επιτόκια και την επίδρασή τους στις καταθέσεις (που αφορούν κυρίως τμήματα της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς), η μαζική-ρεφορμιστική Αριστερά δεν μιλάει για όλα αυτά για έναν βασικό λόγο: γιατί δεν θέλει να θίξει τις νομισματικές «συντεταγμένες ασφαλείας» του συστήματος, να ενοχλήσει τα μεγάλα αφεντικά του χρήματος (τράπεζες, που είναι το πετράδι του στέμματος της αστικής τάξης), να ασκήσει ταξική πολιτική. Γιατί η πολιτική της φτάνει το πολύ-πολύ μέχρι ιδέες που παραπέμπουν αφηρημένα στη «μικτή οικονομία» (πολύ πιο αδύναμες ή και συμβολικού χαρακτήρα πλέον σε σχέση με την περίοδο 2010-2015), που στην περίπτωση του ΜΕΡΑ25 εξειδικεύεται στην ιδέα για το «Δήμητρα» – μια εκδοχή «μικτού» συστήματος πληρωμών. Γιατί, εν τέλει, δεν τολμά ή και δεν θέλει να είναι αντικαπιταλιστική.

*Όσον αφορά το σχέδιο «Δήμητρα» του ΜΕΡΑ25, που δεν είναι το θέμα αυτού του άρθρου, ο Γιάννος Γιαννόπουλος τα είπε μια χαρά στο άρθρο του «Η ΝΔ, το “Δήμητρα” και η Μαχόμενη Αριστερά» (The Press Project 5/5/2023, αναδημοσίευση στο Commune 7/7/2023)